

DĒL LIE. *šūtvė* KILMĖS

Žodis *šūtvė* lietuvių literatūrinėje kalboje vartojamas „būrys, kompanija“ reikšme. Pasitaiko ir iš jo sudarytas *šūtvėninkas* „šūtvės dalyvis“¹. Kaip rodo akademinio „Lietuvių kalbos žodyno“ kartoteka, šie žodžiai gana plačiai vartojami ir tarmėse. Tarmėse pasitaiko ir daugiau lie. *šūtvė* išvestinių formų. Be to, šio žodžio reikšmė tarmėse daugiau įvairuoja, negu literatūrinėje kalboje, plg.: *šūtvė* „būrys, kompanija“ (Barzdai, Daukšiai, Kapsukas, Kudirkos Naumiestis, Skirsnemunė, Šakiai, Tauragė, Vilkija, Vilkaviškis), *šūtvė* „girtavimas, išgėrimas, pasilinksminimas“ (Alytus, Lazdijai, Šiluva), *šūtvės* „vakaruškos“ (Jūzintai), *šūtvėuti* „draugauti“ (Lukšiai, Šakiai), *šūtvėninkas* (Barzdai, Lekėčiai, Šakiai, Zapyškis), *šūtvėnas* „apgavikas“ (Gižai).

E. Frenkelio etimologiniame lietuvių kalbos žodyne lie. *šūtvė* nerandame. Atrodo, ligi šiol nebūta mėginimų paaiškinti šio žodžio kilmę.

Atrodo, kad *šūtvė* į lietuvių kalbą pateko iš jidiš kalbos, vadinamojo lietuviškojo jos dialekto. Lie. *šūtvė* veikiausiai kilo iš tarminės jidiš formos *šūtvės* „bendrystė, bendrininkavimas“ (ši forma ir buvo plačiausiai vartojama Lietuvos žydų tarpe), pastaroji toliau sietina su jidiš *šūtef* 'bendrininkas, kompanionas'. Jidiš *šūtef* savo ruožtu yra senas hebrajiškos kilmės žodis, plg. ivrito *šuthaf* ir kitus iš jo išvestinius žodžius².

Jidiš *šūtvės* žodžio galo *-s* lietuvių kalboje galėjo būti numestas dėl to, kad pastaroji forma lietuviams atrodė daugiskaitinė.

Lietuvių kalbos žodžio paplitimas rodytų, kad pirmiausia jis pradėtas vartoti Suvalkijoje, o vėliau pateko į literatūrinę kalbą ir kitas tarmes.

¹ DLKŽ 828.

² Ф. Л. Шапиро, Иврит-русский словарь, Москва, 1963, 629.

³ Straipsnelio autorius jaučia pareigą padėkoti kalbininkui Ch. Lemcheniui, suteikusiam vertingą konsultaciją.